

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Ecclesiastica Hymnodia Libri Tres

Secchi, Anacleto

Antverpiæ, 1634

Cap. II. Diuino cultui quantum conueniat Hymnorum vsus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-45942](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-45942)

Tertul. l. i.
Contra
Marcion.

differit, quam pro coronide huius primi Capitis
vsurpabo libenter : *Omnino res Christiana sancta
antiquitate stat, nec ruinosa rectius reparabitur,
quam si ad originem censeatur.*

C A P V T I I.

*Diuino cultui quantum conueniat Hym-
norum vsus.*

*Dei subli-
mitas ne-
quit ab ho-
mine dignè
laudari.*

Eccli 43.

*A Deo po-
stulandum
auxilium,
vt à nobis
dignè lau-
detur.*

TANTA est diuinæ sempiternæq; Maiestatis
altitudo & sublimitas, ob infinitatem & im-
mensitatem naturæ, perfectionum & attributo-
rum, vt maximè deceat, si non vt par est, saltem,
quantum humana potest conari imbecillitas, eam
Hymnis colere ac celebrare. Verè nulla creatura,
neq; humana neq; etiam Angelica, pares vnuquam
poterit tanto Deo exhibere laudes: nam, vti sæ-
pissimè asserendum est, quæcumq; poterunt sub-
limiores à creaturis offerri laudes, semper erunt
meritis Dei in infinitum inferiores, semperq;
Deus dicetur, tum à Theologis tum à sacris
Scripturis, maior omni laude. Eniti nihilominus
ac conari debemus, quas possumus maiores lau-
des omni affectu illi offerre, vt sicut non animo
solo, sed corpore & membris constamus; ita nec
sola mente ac spiritu, sed & lingua & Hymnis
Deum colamus. Hymnorum itaque publicus vsus
sicuti ad Deum publicè colendum est institutus
& aptus; ita semper fuit etiam, quando Sacrificia
frugum & animalium vigeant, valdè frequens
ac familiaris viris pietate insignioribus, qui & stu-
debant poscere à Deo auxilium & gratiam, ad
dignas aliquo modo tanta Maiestate promendas
voCES

voces & laudes, vt debitum cultum feliciter ex-
plerent, cum se cognoscerent tanto muneri valde
impares, sequentes Hymnographum eiusdem rei
optimum Doctorem, qui supplex Deo dicebat:
Domine, labia mea aperies, & os meum annuntiabit
laudem tuam. quam petitionis formulam vsur-
pans Ecclesia, semper pramittit in exordio Hym-
nodia, vt felix initium digna sit sumere ad prose-
quendum opus laudandi Deum.

Psal. 50.

Hic se offerunt concilianda duo pronuntiata
circa has laudes tum in profanis tum in sacris
Auctoribus celebra, quæ videntur inter se ex ad-
uerso pugnare, cum tamen re ipsa sint maximè
consona, si recta considerentur ratione. Ex vna
parte testantur omnes Auctores, tam sacri quàm
profani, diuinam Maiestatem esse ineffabilem, &
ob id, magis laudandam & prædicandam silentio
quàm eloquio. Hanc ineffabilitatem asseruit Trif-
megistus Mercurius in Hymno de Deo. Eamdem
statuit Poëta Lyricus dicens:

Ineffabili-
tas Dei
quanta.— *Sacro digna silentio**Mirantur Vmbra dicere.* —

Hanc ineffabilitatem adstruit ex sacris Literis
D. Dionysius Areopagita, tradens arcana cælestia
silentio veneranda. Ipsa Seraphim beata, quæ licet
corporeæ expertia molis, sub figura tamen corpo-
rali conspici voluerunt ab Isaia, antequam trifa-
gion Hymnum voce explicarent, eamdem ineffa-
bilitatem ostendere volentia, velare studuerunt fa-
ciem & pedes. Ipsemet noster Hymnographus,
qui aliàs erga Deum solet esse suarum laudum pro-
fus, tandem confiteri cogitur, melius honoran-
dum esse Deum silentio quàm sermone, dicens:

Trism.
Hym. de
Deo.
Hor. 2.
Carm. O-
de 13.D. Dion. de
Diuinis
nom. c. 1.
Isaia 6.Silentio co-
latur Deus.*Te decet Hymnus Deus in Sion.* quæ verba in fon-
te

Psal. 64.

te

te Hebræo, iuxta monitum D. Hieronymi, sunt
legenda: *Tibi silentium laus Deus in Sion.*

*De Deo
melius lo-
quimur per
negationes
quàm per
affirmatio-
nes.*

D. Dion.
de Diuin.
nom. c. 13.

Ad idem significandum spectat illud Platoni-
corum Axioma, quòd nos melius loquimur de
Deo per negationes, quàm per affirmationes.
Quam doctrinam secutus D. Dionysius scripsit,
Deum esse non substantiam, non vitam, non lucem,
non sensum, non mentem, non sapientiam, non
bonitatem, non Deitatem, sed quoddam his
omnibus eminentius & præstantius, quod nostris
sermonibus assequi non licet. Imò concludit,
quòd diuina Maiestas sicut superat omnem no-
strum captum, ita etiam omne creatum eloquium.
In cuius rei explicatione vitur sanctus Theolo-
gus nouo ac mirabili, imò dixerim, plusquam hu-
mano sermonis & vocum genere; vt inde appa-
rear, infinitam eminentiam Deitatis superare om-
nem locutionem & intelligenciam. ait itaque: *Nihil
eorum que sunt, aut eorum que alicui existentia
sunt cognita, explicat arcanum illud omnem ratio-
nem & omnem intellectum superans, superdeitatis
superessentialiter super omnia superexistentis.* En
huius sanctissimi Areopagitæ diligentia in per-
quirendis sublimibus vocibus ad Dei naturam ex-
plicandam, quia ineffabilis tandem remanet.

*Ethnici
cognouerunt
Dei magni-
tudinem
ineffabilem.*

Ad eandem ineffabilitatem demonstrandam
spectat illud Numen à Romanis venerationi ex-
positum, cui nomen Tacita, quæ ore signato, digi-
toq; admoto ori, conspiciebatur; ille quoq; Har-
pocrates apud Aegyptios adoratus, qui etiam
dictus est Sigalion, digitum labijs impressum te-
nens; vt ostenderetur, quòd Numina cælestia op-
portuno coluntur silentio, non vocibus & sermo-
ne. Lepidum est id quod antiquo Philosopho Si-
monidi

monidi accidisse narrat Tullius cum Hierone Siciliæ Tyranno. Rogatus Philosophus à Rege, ut oratione explicaret Dei Maiestatem, triduum postulauit ad respondendum. Hoc euoluto spatio, decē iterum ac deinde triginta alios expetiit dies, volens his dilationum sensim maiorum postulationibus ostendere, quòd Deus, quouis temporis spatio dato, non queat pro dignitate explicari. Verum quia Tyrannus importunè exigebat responsum, Philosophus tandem verbis claris edixit, id fieri à nemine posse, dicens: *Quò diutius considero, eò mihi res videtur obscurior.* Sed forsan & melius & breuius ex nostris Catholicis Euagrius Monachus, cum de Diuinitate facta ei quæstio esset, ait: *Quod verbis exprimi nequit, silentio uenerari debemus.*

Ex alia parte omnis Scriptura sacra, & omnis etiam creatura, prouocat nos ad diuinas laudes frequentandas. In sacris Literis nil mortalibus magis serio indicitur, atque urgetur, quàm diuinarum laudum perpetuus usus. Mirum est, quàm multus & assiduus, quasi dixerim nimius, uideatur noster Psalter in hac diuinarum laudum commendatione. Modò vices & personam Dei homines alloquentis induens, commendat hoc opus tamquam sibi super cetera carum: *Sacrificium laudis honorificabit me.* Modò munus assumens ministri, inuitat, excitat, urget omnes mortales, ut Deum omni studio Hymnis concelebrent: *Laudate Dominum omnes Gentes, laudate eum omnes populi.* Iterum: *Exultate iusti in Domino, rectos decet collaudatio.* Eadem iterat sexcentis alijs locis. Quasi verò id parum fuerit, inuitat deinde omnes creaturas, easq; accersit socias, cælestes, terrestres,

Cic. 1. de Nat Deor. Simonides eleganti artificio extēdit Dei ineffabilitatem.

Ex Socrate lib. 3. c. 5.

Laudes diuina ab homine exiguntur.

Psal. 49.

Psal. 116.

Psal. 32.

- stres, aëreas, aqueas, igneas, vt secum Deum colaudare statuant, vtens prosopopœia, modò caelos alloquens, modò terram, modò mare, ligna, campos, flumina, quasi omnia rationem & intelligentiam possiderent: *Letentur caeli, & exultet terra, commoueatur mare, & plenitudo eius, gaudebunt campi.* iterùm ait: *Moueatur mare, & plenitudo eius. Flumina plaudent manu, simul montes exultabunt.* sed fusiùs iterùm: *Laudate Dominum de caelis, sol, stellæ, lumen, & alia omnia creata. Quæ imitantes sanctissimi illi iuuenes socij Danielis dum in Babylonica existerent fornace, inuitarunt ad Dei laudem & confessionem quotquot erant in caelis, sub caelo, & subtus terram naturæ & species rerum homini deseruientium: Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate & superexaltate eum in secula.* En quantum ab istis allatis Scripturis, vrgeantur diuinarum laudum exercitia.

Creatura inanima hominẽ inuitant ad Dei laudes.

- Addamus nunc, quòd ipsæ creaturæ inanimæ ad easdem laudes cum ipsis prouehendas nos sine voce inuitant & excitant suo exemplo. Omnes modo suo Deum laudant & benedicunt illius Maiestatem, Potentiam, Sapientiam, Bonitatem, & Gloriam, iuxta Dauidicum pronuntiatum: *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum.* Quod nouerunt exequires inanimæ, cur multò magis non decet nos, qui ratione & sermonem habemus, altiori perfectiorique modo explere? Qui ista confert cum illis priori loco allatis, magnam inter ipsa diuersitate intercedere dicet. Illa silentium imperant, hæc vocis conatum deposcunt. Illa dehortantur, hæc verò suadent laudum vsum. Cessabit tamen omnis

nis difficultas, si attendatur magnitudo & sublimitas diuinæ infinitæ Maiestatis. Quatenus magna est & sublimis, omnem à nobis requirit laudem, honorem & benedictionem; quatenus infinita est, omnes limites & terminos excedens, efficit, ut quælibet laus, quamuis insignis, silentium sit, non locutio: plura namq; sunt, & omnimodis maiora, quæ tacentur, quàm quæ sermone celebrantur.

*Omnis
creatura
laus silen-
tium est re-
spectu Dei
infiniti.*

Hoc genere silentij videtur vsus in Canticis Cant. 4.
Salomonicis Sponsus, dum pulchritudinē Sponsæ celebraturus, volens innuere, nullam disertam linguam posse illam oratione comprehendere, adhibuit illam formam dicendi: *Absq; eo quod intrinsecus latet.* Vbi alij ex Græco legunt: *Extra silentium.* Quemadmodum Orator qui luculentissimam habuit orationem in laudem alicuius summi Herois, eiusdem fortiter res gestas enarrando, ut tandem ostendat eum longè maiorem esse enarratis, concludit perorationem, dicens, tot tantaq; egregia facinora omissa esse, ut nihil omnino vnusquisque sibi persuadeat fuisse quæ hactenus oratione ipse recensuit; hortaturq; Auditores, ut silentium potius audiuisse quàm longam orationem in animum inducant. Numquam adeò verum est, quòd omnis oratio creata, licet alta & sublimis, sit habenda silentium, quàm in causa diuinarum laudum, quia tum creatura laudans, cum oratio laudantis est limitibus finita; Dei autem substantia, & quidquid in ea reperitur, sunt absolutè infinita, iuxta vulgatum Theologorum Axioma: *Quidquid est in Deo, Deus est.* Quæ proinde dicuntur de Deo, nihil omnino sunt, vel sunt silentium, quia verba sunt creaturæ de
Creatore,

Creatore, temporalis de Æterno, mortalis de Immortali, finiti de Infinito.

Quamuis silentium potius sint omnes laudes Deo oblatae, propter eius infinitam Maiestatem, laudes nihilominus veræ sunt, & laudes multis nominibus illi debitae propter eius infinitam dignitatem. Hæc eadem nihilominus infinitæ dignitatis ratio, propter quam silentium potius quàm laudes sunt nostræ voces, exigit à nobis frequētius ac feruentius studiū vsurpandi laudes ipsas, vt Deus à nobis eum cultum, sin quem debemus, saltem quem aut possumus aut nouimus, re-

*Qui Deum
cognoscunt,
studiosi sūt
Hymnodia.*

Psal. 150.

cipiat, & qui hanc dignitatem nouerunt, quascumque possunt altiores student tanto Numini offerre laudes. Ipse Regius Hymnographus, quia perfectè cognoscebat diuinam dignitatem, hanc populis obijciebat ac suggererebat, vt vnusquisque magis ac magis excitaretur ad studiosiorem istam laudum frequentationem, dicens: *Laudate eum secundam multitudinem magnitudinis eius.* Imò se ipsum arctissimo vinculo voti adstringebat, vt, donec in ipso vitæ halitus vigeret, numquam ab Hymnis cessandi, sed semper nouos concinendi.

*Votū Da-
uidis solem-
ne laudan-
di Deum.
Psal. 60.
Psal. 145.*

Huius votum extat in illis verbis: *Psalmum dicam nomini tuo in seculum seculi, vt reddam vota mea de die in diem.* vbi attendenda est illa causalis dictio *vt*, quæ debitum importat emissi voti. Sponsione aliam generosam iterum exponens ait: *Laudabo Dominum in vita mea, psallam Deo meo quamdiu fuero.* Verus Dei cultor tali in eum affectu semper ardet, vt Hymnis concelebret omni tempore.

Nouerunt aliqui Hymnis colere Deum quando felicitatibus augentur, aut contrà quando necessitatibus premuntur; nec ideò improbandæ sunt huiusmodi

huiusmodi laudationes, semper namq; placitæ
 sunt Deo: gratiores tamen perfectioresq; semper
 declarabuntur quæ Deum respiciant propter se, *Laudis di-*
 non propter priuatū aliquod bonum, quia scilicet *uina perfe-*
 Deus est omni laude & honore dignus, seu, vt ca- *ctio in quo*
 nebat Hymnographus, quia bonum est illi Hym- *sua sit.*
 nos offerre: *Confitebor nomini tuo Domine, quoniã* *Pfalm. 53.*
bonū est. nimirū quia omni amore & celebratione *& 91.*
 dignum. Et qui hoc solo puro affectu mouentur,
 scilicet ob illius egregiam Maiestatem, bonitatem &
 sublimitatem, quemadmodum erga Deum actū
 exercent veræ, perfectæq; caritatis, ita magis ma-
 gisq; semper inualescunt animo ad eum colendū
 & celebrandum, etiamsi Deus videretur illis ad-
 uersus, nec illis vniquam se benignū ac propitium
 ostenderet. Illustre exemplum huiusce animi pro- *Laudāus*
 pensionis in Deū orbi declararunt tres illi Hebræi *Deus etiam*
 iuuenes paulò antè memorati, à Rege Chaldæo- *in aduersis.*
 rum in fornacem flammis accensam missi, qui sic-
 ut erant regio sanguine clari, fideq; veri Dei cla-
 riores, ita Regi illi barbaro liberè dixerunt dignam
 æterna memoria sententiam: *Deus noster, quem* *Daniel. 3.*
colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis,
& de manibus tuis, ô Rex, liberare. Quod si nolue-
rit, notum sit tibi, Rex, quia deos tuos non colimus,
& statuam auream, quam erexisti, non adoramus.
 Numquam se à cultu veri Dei cessaturos spopō-
 derunt. Qui Deum colunt, & laudant, & inuo- *A laudibus*
 cant, tantummodò vt à malis liberentur, desi- *Dei nõ ces-*
 stuntq; ab incepto cultu, si non audiuntur, nomē *sandum, li-*
 & meritum verè cognoscentium Dei sublimita- *cet nolit*
 tem non merentur: coli enim debet Deus à no- *Deus ex-*
 bis, laudari, benedici, & celebrari, siue liberet siue *audire.*
 non liberet, siue concedat siue neget, siue audiat

B

siue

Psalm. 95. siue non audiat: *Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis, terribilis est super omnes deos.*

*Hymnorū
usus ho-
minibus sua-
detur ab
Angelis.*

Tobias 12.
Ibidem.

*Tobias
Hymnis
Deum ce-
lebrat.*

Æmulandus est profectò in hoc studio sanctus David, ob indefessam frequentiam in decantandis Hymnis Deo, & in prouocandis alijs creaturis ad eorundem Hymnorum vsum, Angelicum in hac re ipse imitatus officium. Angeli altiores nil magis hominibus iustis suadere nouerunt, vt Deo creatori cultum gratum exhibere valeant, quàm diuinorum Hymnorum vsum frequentem. Profero Angelum illum Raphaelem, qui vnus erat ex septem altioribus Spiritibus coram Deo semper adstantibus, Tobia iunioris non solum comitem & ducem, sed protectorem ac præceptorem. Hic nobilissimus Angelus, siue potius Seraphinus, posteaquam iuuenem illum sospitem ac felicem ad genitores reduxit, bonisque plurimis ac gaudio cumulauit, vt tandem ipsum cum parentibus ad Dei maiorem cultum incitaret, persuasit breui quidem, sed arcanis copioso sermone, vt Deum Hymnis celebrarent ac benedicerent: *Ipsam benedicite, & cantate illi.* iterumque eandem auget hortationem: *Benedicite Deo, & narrate omnia mirabilia eius.* & his dictis dispersus, redijt ad cælum. Quo seraphico consilio excitatus Senior venerabilis, Hymnum derepentè miris laudibus reduntantem cecinit ad gloriam Dei qui facit mirabilia, cui semper laus & honor ab omni creatura reddatur.

Huius diuini cultus præstantia nihil minuitur ex eo capite à nonnullis aliquando iactato; quia scilicet Hymnodia publicæ vsus minimè sit tantæ necessitatis in Ecclesia Dei hisce temporibus, quæ sunt literarum studia ad hæresum euulsionem.

Non

Non esse quidem necessarium Hymnodia pu-
 blicæ vsu, fateor, ad hæreticos conuincendos, at
 necessarium esse ad publicam diuini cultus pro-
 testationem atque dilatationem, nemo prudens
 negabit. Imò si vnus necessitas cum alterius com-
 paratur necessitate, non erit inconueniens asserere
 maiorem aliqua ex parte necessitatem in vsu pu-
 blicæ Hymnodia, quàm in studijs literarum. Cer-
 tum sanè est, illius vsu numquam cessaturum,
 sed semper duraturum & in hac & in futura vita,
 vt haud semel ostendetur in Operis huius pro-
 gressu, quemadmodum innuere voluit Dauid
 illa solemni cuiusdam Psalmi conclusione: *Psalm. 60.*
Psalmum dicam nomini tuo in seculum seculi. Hancq;
 insignem Hymnodia præstantiam comprobare
 statuens misericors Deus, maluit aliquando, non
 sine prodigio verbi sui, prædicationem cessare, vt
 chori peragentur munera, quàm in choro per-
 mittere vnus functionarij defectum, vt concio
 compleretur. Id certò euenisse nouimus ex Hi-
 storijs fide dignis beato Antonio Lusitano, vulgò
 Patauino, qui sicut singulari pollebat gratia & au-
 ctoritate dicendi ad plurimos ab erroribus reuo-
 candos, vt idcirò meruerit Hæreticorum malleus
 dici, ita, ne aliquando muneribus deesset sibi præ-
 scriptis in choro, quibus ex obliuione neminem
 suffecerat, visus est semel atq; iterùm in medijs
 concionibus, quas tunc habebat ad populi in-
 numeram multitudinem, in locis à choro valdè
 distitis derepentè verba suspendere per aliquod
 temporis spatium, quo postea cognitus est, infinita
 Dei operante virtute, & adfuisse choro, vt munus
 sibi debitum suppleret, & à suggestu nihilominùs
 haud discessisse, vt, choralis peractò munere, cõ-
 pleret

*Hymnodia
 necessitas
 ad colendū
 Deum.*

Psalm. 60.

*Singularis
 Dei digna-
 tio erga
 chori præ-
 stantiam.*

pleret absq; auditorum conturbatione iam ceptâ concionem. At erga scientiarum studia habemus euentus prædicto valdè dissimiles. vt enim notum faceret Deus, hæc esse ad hæreticorum infidelitatemque quorumcumque conuersionem minimè necessaria, voluit haud semel, in præcipuis fidei cõtrouersijs, non obtineri à viris cultioribus disciplinis instructis, quod facillimè obtinere simplices idiotæ nuda ac simplici mysteriorum fidei propositione, de quibus à doctioribus sine fructu fuerat acerrimè disputatum cū infidelibus. Vnicum huius veritatis luculentissimum exemplum, quod in celeberrimo Nicæno Concilio accidisse narrat Ruffinus, subijciam iisdem verbis Scriptoris, vt euentus cõditio, quæ fuit valdè insignis, meliùs cognoscatur. *Cum pro studio, ait Ruffinus, religiosi Imperatoris (Constantini) ex omni terra Sacerdotes Dei coissent, opinione commoti Philosophi quoq; & Dialectici valdè nobiles & opinatissimi conuenerunt. In quibus quidam insignis in arte Dialectica per dies singulos conflictus summi certaminis cum Episcopis nostris, viris adaque in Dialectica non improbabiler eruditis, monebat, & fiebat ingens spectaculum, conuenientibus ad audiendum doctis & literatis viris; nec tamen ullo genere Philosophus concludi à quoquam poterat aut constringi: tanta enim dicendi arte obiectis questionibus occurrebat, vt ubi maximè putaretur adstrictus, velut anguis lubricus elaberetur. Sed vt ostenderet Deus, quia non in sermone regnum Dei, sed in virtute consistit, quidam ex Confessoribus simplicissima natura vir (à multis putatur Spiridion Trimituntis in Cypro Episcopus) & nihil aliud sciens nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum, inter ceteros Episcopos*

Ruffinus
lib. 1. Histor.
cap. 3.

scopos auditores aderat, qui cum vidisset Philosophum insultantem nostris, & callida se disputationis arte iactantem, poscit ab omnibus locum, velle se paucis cum Philosopho sermocinari. Tum vero nostri, qui simplicitatem viri & imperitiam de sermone dumtaxat nossent, pauere, & veluti quemdam pudorem pati, ne forte apud callidos homines risui efficeretur sancta simplicitas. Persistit tamen Senior, & hinc mouit sermonis exordium: In nomine, inquit, Iesu Christi Philosophe audi qua vera sunt: Deus vnus est, qui fecit calum & terram, quiq; homini, quem de terra limo formauerat, spiritum dedit, vniuersa, qua videntur & qua non videntur, virtute Verbi sui creauit, & Spiritus sui sanctificatione firmavit. Hoc Verbum ac Sapiencia, quem nos Filium dicimus, humanos miseratus errores, ex Virgine nascitur, & per passionem mortis a perpetua nos morte liberauit, ac Resurrectione sua aeternam nobis contulit vitam, quem & expectamus indicem omnium qua gerimus esse venturum. Credis hoc ita esse, o Philosopho? At ille, velut si numquam vllum sermonem contradicendi didicisset, ita obstupescens virtute doctorum, mutus ad omnia, hoc solum potuit respondere, ita sibi videri, nec aliud verum esse, quam quod dixerat. Tum Senior, Si haec, inquit, ita esse credis, surge, & sequere me ad Dominicam, & huius fidei signaculum suscipe. Et Philosophus conuersus ad discipulos suos, & ad eos qui audiendi gratiam conuenerant: Audite, inquit, o eruditi viri; donec verbis mecum gesta res est, verba verbis opposui, & qua dicebantur dicendi arte subuerti; vbi vero pro verbis virtus processit ex ore dicentis, non potuerunt resistere verba virtuti, nec homo aduersari potuit Deo. Ideo si quis vestram potuit in his, qua dicta

Mira Philosophi conuersio ad veram fidem.

sunt, sentire qua sensu, credat Christo, & sequatur hunc Senem, in quo locutus est Deus. Ita Philosophus Christianus effectus, tandem se gratulatus est victum. Aptam quidem sunt literarum studia ad infidelium conuersionem promouendam, sed minimè necessaria. Et opus conuertendi animam ab erroribus in primis est opus Dei, non autem solius humani studij. Deinde hoc opus potest non mediocriter expectare auxiliū à recto publicæ Hymnodiaē vsu, propter vim impetrandi maiorem apud Deum, de qua infra agetur, & propter vim exempli apud ipsos infideles, qui audientes videntes Dei cultum opportuna expletum grauitate ac decentia, maiorem erga nostram fidem concipiunt uenerationem; quemadmodum re ipsa euenit Imperatori Valenti, Arianae hæresis insigni fauori, testantur Scriptores Ecclesiastici: hic aliquando ad Catholicorum Templum accedens ubi Magnus Basilius aderat Episcopus, ad diuinitatem festum Natalis Domini celebrandum, cum audisset vidissetque, quanto cum decore ac grauitate Psalmorum cantus ceteraque Ecclesiæ munia peragerentur, tam magna affectus est admiratione ac ueneratione erga sanctum Episcopum, & erga Catholicos ritus, ut fuerit coactus eorum laudes celebrare, licet haud diu post, aduersariorum calumnia inductus, iusserit Basilium exulare.

Has ob causas omnipotens Deus, qui humanas res mirabili disponit suauitate, vtrumque istud munus, Hymnorum scilicet cantum & hæresum euulsionem, in plerisque insignioribus Ordinibus coniunxit, & huiusmodi Religiosorum ministerio multis ab hinc sæculis est præcipuè vsus, ad infidelium peragendam conuersionem, ut ab iisdem

Libro II.
cap. XIV.

Sozom.
lib. 6. c. 16.

Vis Hym-
nodia rectè
expleta.

& coleretur cantu Hymnorum, & defenderetur præsidio literarum. Hinc iure obseruarunt huiusce diuinæ suauitatis contemplatores, qui nos præcesserunt, constantem fuisse Dei morem, nouis exurgentibus in Ecclesiæ agro hæresum venenosissimis dogmatibus, præparare, inter alia validiora promptioraq; antidota, nouas Religiosorum scientias & chorum profitetium Ordines, ad Ecclesiæ suæ solatium & robur. Huius diuinæ prouidentia suauissimum effectum præsertim animaduertunt nobiles Auctores in ortu Albigen-
Ordines Religiosi, chorum & scientias profitentes sunt Ecclesiæ fulcrum.

sium hæreticorum, qui Ecclesiam superioribus sæculis peruersis dogmatibus diu acriterq; perturbare conati sunt: nam contra istos eodem tempore excitauit Deus duos præclarissimos Ordines, S. Dominici ac S. Francisci; qui sicuti choro & scientijs operam strenuam præstare debebant, ita essent verum Ecclesiæ fulcrum, eam, ob hæreticorum impetum, pænè nutantem egregiè sustinentes, iuxta visionem Vicario Christi illius temporis exhibitam, quam infra hoc eodem Libro describimus.

Idem ferè obseruare nobis licuit in ijs quæ acciderunt circa initium sæculi proximè elapsi, ab anno scilicet M. D. xvii. ad annum M. D. xxxviii. nam tunc contra Ecclesiam in præcipuis Europæ partibus prauissimi exorti apparuere errores, qui eam funditus se euersuros minabantur. In primis
Lutheranismi initium, & progressus.

Martinus Lutherus in Germania, vbi natus erat, verbo, scriptis operibusq; turpissimis non solum plurimos euomuit pestilentissimos errores, sed insuper peperit alios hæresum variarum auctores nihilo seipso meliores. Andreas enim Carolostadius, Huldricus Zyvinglius, & Ioannes Oecolampadius,

lampadius, execrandissima tanti parentis proles, nouarum familiarum impiissima capita anno M. D. XXVI. prodierunt in lucem. Anno statim proximè sequenti ex eodem infecto stipite ortum habuerunt Balthasar Pacimontanus, & Bernardus Rothmannus, Anabaptistarum promulgatores hæresim. Prædictos Lutheri discipulos subsecutus est Philippus Melanchthon anno M. D. XXXI. Confessionistarum auctor. Post Lutheranismi hæresis tantam dilatationem, Henricus Rex VIII. in Anglia anno M. D. XXXV. à Romana Catholica deficiens Ecclesia, grauissimum enormissimumque schisma excitauit. Tandem in Gallia Ioannes Caluinus Ecclesiam anno M. D. XXXVIII. aliis perniciosissimis perturbauit dogmatibus. Cùm igitur tot tantaque exurgerent hæresum monstra, quæ Sacramentorum, Eucharistiæ præsertim & Pœnitentiæ, veritatem impugnant, Indulgentias negant, Purgatorij pœnas tollunt, summi Pontificis penitus euertunt auctoritatem, fidelissimam Ecclesiæ sponsus Christus Deus, qui huic promisit perpetuam assistentiam, dicens, *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi*, vt impietati pietatem, peruersis que magistris optimos opponeret Doctores, atque venenis antidota pararet, instituendos disposuit tres ferè simul ab vno eodemque Pontifice approbatos Ordines Regularium virorum, choro & scientiis operam nauantium: vt sicut breui annorum interuallo contra Ecclesiam tot instruebantur validissimæ hostium copiæ, quæ in præcipuas tres turmas, Lutheranorum, Schismaticorum, Caluinistarum diuisæ, eam aggredi niterentur, ita Ecclesiæ adessent totidem virorum electorum acies

*Anglicani
schismatis
initium.*

*Caluinistica
sectæ or-
tus.*

Matth. 28.

acies ordinatæ, & ab vno eodemque summo Pontifice, qui fuit Clemens VII. approbatæ, breui annorum interuallo, ad eiusdem Ecclesiæ tutelam & amplificationem, Ordines isti fuere, Clericorum Regularium, qui Theatini appellantur, anno M. D. XXIV. Capucinatorum sancti Francisci, anno M. D. XXVIII. Clericorum Regularium sancti Pauli, anno M. D. XXXIII. ex quibus prodirent egregij sanctique viri, qui verbo, scriptis, exemplo & opera vim tuerentur ac promouerent Sacramentorum, Catholicamque fidei nostræ doctrinam sustinerent omnibus neruis. Quod egregiè factum videmus. Nam Theatini in Italia omni genere insigniorum virtutum & doctrinarum flourerunt florentque, & Ecclesiæ insignes præbuerunt Cardinales & Episcopos. Capucini & Paulini tum in Italia, tum in Gallia & in Germania enixè strenueque laborant, non sine piarum animarum in omni virtutum genere confirmatione, peccatorumque ad meliorem frugem reductione, hæreticorumque ad veritatem vnitatemque Catholicæ Romanæ fidei conuersione. Ad quod præclarum opus sæpè sapiùs destinantur ab ipsis summis Pontificibus pro tempore Dei Ecclesiam regentibus, qui ad hunc finem erexerunt in Vrbe insignem grauiorum Prælatorum Congregationem, quæ dicitur *De propaganda fide*, inuigilantem huic idoneorum ministrorum pro Catholicæ fidei propagatione laborantiũ electioni ac missioni. Patet igitur, quòd Hymnorũ cantus sicut diuino conuenit cùltui tum exercendo tum amplificando; ita haud rectè dici potest minimè necessarius hisce temporibus specie zeli erga hæresum euulsionem, cùm sit compertum, vtrumque istud

*Theatino-
rum, Capucinatorum,
Paulino-
rum appro-
batio à Cle-
mente VII.*

*Congregatio-
nis De
propaganda
fide in
Vrbe offi-
cium.*

munus in Ecclesia Dei à multis Ordinibus Religiosis fideliter expletum per sæcula multa, atque expleri in dies magna felicitate. Neque enim superioribus sæculis fuit Ecclesiæ ager à prauo errorum semine omnino immunis: neque item hisce tantùm temporibus apparere incipiunt in agro isto mala zizaniorum germina, vt idcirco qui possit dicere, tunc tantùm vsum debuissè publicæ Hymnodiaè admitti, ommissis scientiarum studiis, nunc autem solis esse vacandum litteris, & à chori frequentia abstinendum. Caueant qui ista sibi ex ore permittunt excidere, ne viam iterùm aperiant errori iam damnato tum Hilari Ariani, tum Ioannis Wiclefi, dicentium, in cantibus Ecclesiasticis frustrà conteri tempus, Sacerdotesque in Ecclesia cantantes esse Sacerdotes Baal, valdè namque affinia sunt isti errori prædicta promuntiata; quæ licet non animo proferendi errores, sed zelo facilioris errorum destructionis dicantur, viam tamen sub specie zeli sternunt erroribus. Dicamus itaque, Hymnorum cantum maximè conducere ad cultus diuini insignem protestationem atque dilationem, neque vmquam in Ecclesia Dei cessaturum, imò semper duraturum in æternum, & vltra, cum perpetua lætitia cantantium, inter quos dignetur benignissimus Dominus Scriptorem ac Lectorem aliquando connumerare.